

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 5, Issue 4, December 2017, p. 958-977

Received	Reviewed	Published	Doi Number
17.10.2017	25.11.2017	25.12.2017	10.18298/ijlet.2147

**Perceptions of Secondary School Student about Universal Values:
Metaphor Analysis***

Tekin ÇELİKKAYA¹ & Osman SEYHAN²

ABSTRACT

This study aims to identify the metaphors for the use of secondary school students in explaining perceptions of universal values. This study is a qualitative research in the scanning model. In the process of collecting and interpreting data, phenomenology that one of qualitative research methods was used. Application was made with a total of 400 students, 50 males and 50 females from 5th, 6th, 7th and 8th grades, who were studying in 7 secondary schools located in the border of the city of Kırşehir in the first semester of 2016-2017 academic year. A total of 320 students' activity papers 40 girls and 40 boys from each class were included in the study. As a data collection tool of the research, "Student Metaphors for Universal Values" developed by researchers were used. There are 11 questions in the questionnaire, which is developed in line with the literature search. The analysis of the documents was made by the content analysis method and the obtained findings were interpreted by transforming into tables. They developed 105 metaphors for 9 different values in total. 30 most metaphors for love value, 6 at least metaphors for patriotism has been developed. 28 metaphors for honesty value, 17 metaphors for scientific value and responsibility, 16 metaphors for freedom value, 13 metaphors for respect value, 10 different metaphors for peace and values of charity was developed. A total of 105 metaphors for 9 values are 78 different from each other and 27 are commonly produced metaphors. The most different metaphor for honesty value (16) and at least the different metaphor for peace value (4) was produced. Water metaphor is a common metaphor for 6 other values except for values of responsibility, patriotism and benevolence.

Key Words: Universal values, metaphor, social studies, secondary school students'

**Ortaokul Öğrencilerinin Evrensel Değerlere İlişkin Algıları:
Metafor Analizi**

ÖZET

Ortaokul öğrencilerinin evrensel değerlere yönelik algılarını açıklamada kullandıkları metaforları tespit etmeyi amaçlayan bu çalışma, tarama modelinde nitel bir araştırmadır. Veri toplama ve yorumlama sürecinde nitel araştırma yöntemleri desenlerinden biri olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. 2016-2017 eğitim-öğretim yılı I. döneminde Kırşehir İli merkez sınırları içerisinde yer alan 7 ortaokulda öğrenim görmekte olan 5., 6., 7. ve 8. sınıftan her birinden 50 erkek 50 kız olmak üzere her sınıftan 100 öğrenci olup toplamda 400 öğrenci ile uygulama yapılmıştır. Çalışmaya her sınıftan 40 olmak üzere toplamda 160 kız yine her sınıftan 40 erkek olmak üzere toplamda 160 erkek öğrenciden elde edilen etkinlik kâğıdı dâhil edilmiştir. Araştırmanın veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Evrensel Değerlere Yönelik Öğrenci Metaforları Yapılandırılmış Formu" kullanılmıştır. İlgili alan yazının taranması doğrultusunda geliştirilen ve iki bölümden oluşan formda toplam 11 soru bulunmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin "Evrensel değerlere" yönelik metaforlar ürettikleri dokümanların çözümlenmesi içerik analizi yöntemi ile yapılmış elde edilen bulgular tablolara dönüştürülerek yorumlanmıştır. 320 öğrenci 9 değer için toplamda farklı olarak 105 metafor geliştirmiştir. En çok sevgi değeri için 30, en az ise vatanseverlik değeri için 6 metafor geliştirilmiş olup dürüstlük değeri için 28, bilimsellik ve sorumluluk değeri için 17, özgürlük değeri için 16, saygı değeri için 13, barış ve yardımseverlik değerleri için 10 farklı metafor geliştirilmiştir. Öğrencilerin 9 değer için oluşturduğu toplam 105 metaforun 78'i birbirinden farklı olup 27 tanesi ise ortak olarak üretilen metaforlardır. En fazla dürüstlük değeri (16) için en az ise barış değeri (4) için farklı metafor üretilmiştir. Su metaforu sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri hariç diğer 6 değer için ortak olarak üretilen metafordur.

Anahtar Kelimeler: Evrensel değerler, metafor, sosyal bilgiler, ortaokul öğrencileri

* Bu çalışma 8-10 Ağustos 2017 tarihleri arasında The 3rd International Conference on the Changing World and Social Research (ICWSR'2017), Rome -ITALY, sempozyumunda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

¹ Sorumlu Yazar: Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi / Eğitim Fakültesi / Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, tcelikaya@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Ahi Evran Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sosyal Bilimler Eğitimi Bilim Dalı, osmanseyhan40@gmail.com

1. Giriş

Sosyal bilgiler dersinde, çocuk hem içinde yaşadığı yakın ve uzak toplumsal çevresini, hem de bu çevrenin geçmişini, bugününü ve geleceğini yakından tanıma fırsatı bulur. Çocuğun toplumsal kişiliğinin oluşturulmasında ve geliştirilmesinde bu dersin önemli bir işlevi vardır (Can, Yaşar ve Sözer, 1998:11). Sosyal Bilgiler, sosyal bilimlerin bulgularını entegre edip öğrencilerin düzeyine göre basitleştiren, bunları kullanarak, bireylere sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir yurttaşlık eğitimi programı olarak nitelendirilmektedir (Öztürk ve Otluoğlu, 2011:6).

Sosyal Bilgiler dersi bir vatandaşlık eğitimi programı olduğundan, etkin vatandaş yetiştirmede değer eğitimi oldukça önemlidir. İlköğretim 2005 Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı'nda değer, Özgüven (1999) tarafından *"bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, isleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar"* şeklinde tanımlanmıştır (Akt. Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005). Değerler hem mikro hem de makro anlama sahip kavramlardır. Mikro seviyesinde bireysel davranışın değerleri, bireyin ihtiyaçları ile toplumsal yaşamın taleplerini uzlaştıran içselleştirilmiş standartlardır. Bu durumda değerler bireylere eylemleri için uygun seçenekleri sunmaktadır. Makro düzlemde ise kültürel yaşama ait değerler, toplumsal yaşamla bütünleşmeye olanak veren paylaşılan durumları anlatmaktadır (Parashar, Dhar & Dhar, 2004:144).

Değerler, davranışlara genel olarak rehberlik eden ilkeler, temel inançlar ve eylemlerin iyi veya arzu edilen olarak belirlendiği standartlardır (Halstead & Taylor, 2000:169). Günümüzde kültürel birikimin hızlı olması, bilim ve teknolojiye gelişmeler, küreselleşen dünyada farklı toplumların birbirleriyle etkileşime girmesi şüphesiz ki toplum ve aile yapısındaki mevcut değerleri de etkilemektedir (Aktaş, 2010:3). Kişilerde var olan tutum, inanç ve değerler sistemi, değişmeye oldukça dirençli olmakla beraber, geçirilen değişik yaşantılar, inanç ve değerler sisteminde de değişikliklere yol açabilir (Kabaday ve Aladağ, 2010:880).

Değerler, insanların değer verdiği ve ulaşmak için peşinden koştuğu, elde etmeyi arzu ettiği şeylerdir. Bunlar mal, mülk, servet, sıhhat gibi maddi değerler olduğu gibi; mutluluk, huzur, Allah sevgisi, vatan sevgisi ve özgürlük gibi tamamen manevî değerler de olabilir (Bolay, 2010:14). Değerlerin sadece kişiye özgü bir olguyu anlatmıyor olması ve bireyler arasında paylaşıyor olması özelliği bizim ulusal değerler, aile değerleri, evrensel değerler, gençlik değerleri ve örgütsel değerler gibi tanımlamalar yapmamıza olanak sağlamaktadır (Balci ve Yelken Yanpar, 2010:81). Bununla birlikte değerler konusunda birçok sınıflama bulunmaktadır. Spranger (1928) yaptığı çalışmalar sonucunda değerleri estetik, bilimsel, ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değerler olarak altı grupta, Rokeach (1973) amaç ve araç değerler olarak iki grupta (Akt. Akbaş, 2004:55), Schwartz (1964:5-11) ise değerleri özyönelim, uyarılımlık, hazcılık, başarı, güç, güvenlik, uyma, geleneksellik, iyilikseverlik ve evrenselcilik olmak üzere on farklı grupta incelemiştir.

Thomas Lickona değerleri, saygı ve sorumluluk başta olmak üzere hoşgörü, basiret, özdisiplin, yardımseverlik, merhamet, iş birliği, cesaret, dürüstlük, adil olma ve demokratik değerler olarak, Edward Wynne ve Kevin Ryan, adalet, basiret, ölçülülük, cesaret, inanç, umut, yardımseverlik, saygı olarak, William Bennet ise merhamet, özdisiplin, sorumluluk, çalışma, arkadaşlık, cesaret, azim, dürüstlük, sadakat ve inanç olarak belirlemişlerdir (Leming, 1996; Akt: Avcı, 2009:156). Ercan (2001)

ise değerleri ulusal ve evrensel değerler olarak ikiye ayrılmıştır. **Ulusal Değerler:** Millet, devlet, vatan, ordu, cumhuriyet, kahramanlık, dil, gelenek görenekler ile ulusal marş bayrak ve ulusal bayramların oluşturduğu ulusal simgelerdir. **Evrensel Değerler:** Demokrasi, insan hakları ve özgürlükleri, bağımsızlık, uygarlık, barış, hoşgörü, saygı, sevgi, anlayış uzlaşma, bilim, eşitlik, çevre duyarlılığı olarak kabul edilmiştir.

Sevgi, savaş, ölüm evrenseldir diyebiliriz ya da bu kelimelerin yarattığı ortamlar hakkında insanlara ışık tutacak açıklamalar yapabiliriz. Bu şekilde evrensellikten ne anladığımız da ortaya çıkacaktır (Koç, 2007:51). İnsanların ahlaki özünde oluşan değerlerin bazıları evrenseldir. Yani bu değerler bir toplum için değil tüm toplumlar için önemlidir. Adalet, eşitlik, özgürlük, insana saygı, dürüstlük, çalışkanlık vb. tüm insanlar için aynı değere ve öneme sahiptir. Bu nedenle evrensel değerlerin, insanlar tarafından korunması ve yaşama geçirilmesi yönünde sorumlulukları vardır (Doğan, 2007:231). Bu sorumlulukların yerine getirilmesi için de Sosyal Bilgiler derslerinin ezberden kurtarılıp, yaşamı anlamlı bir bütün olarak algılamaya dayalı bir ders olarak görülebilmesi için, öğretimin kavram ve genelleme odaklı olması gerekmektedir (Doğanay, 2002:253). Senemoğlu'na (2007) göre bireyin anlamlı ve sistematik düşünmesi için ihtiyaç duyulan kavramlar, yaşamı algılamamız için birer anahtar konumundadır. Arslan ve Bayrakçı (2006:106) ise sınıf içerisinde öğrencilerin özellikle zor kavram ve terimleri daha net bir şekilde anlamalarında, soyut kavramların zihinde somutlaştırılması ve görselleştirilmesinde metaforların son derece yararlı olduğunu, öğrenilen bilgilerin akılda daha uzun süre kalmasını ve daha kolay hatırlanmasını sağladığını, ayrıca öğrenmeye motivasyonu artırıcı etkisi olduğunu belirtmektedir.

Metafor kelimesi, Yunanca "Metapherein" kelimesinden türemiştir. "Meta", değiştirmek demektir ve "pherein" ise taşımak anlamındadır (Levine, 2005:172). Metaforlar, dile zenginlik ve çeşitlilik katmaktadır (Wulf & Dudis, 2005:330). Metafor, Türkçe'de "benzetme ve eğretileme", eski Türkçe'de "mecaz", Arapça'da "istiare" kelimeleriyle karşılanmaktadır (Aydın, 2006:10). Metafora ilişkin pek çok tanım yapılmıştır. Bunlardan; Arnett (1999:80) "bir algı aracı, düşünce ve görme biçimi"; Arslan ve Bayrakçı (2006:103), "bireylerin kendi dünyalarını anlamalarına ve yapılandırmalarına yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme mekanizması"; Saban, Koçbeker ve Saban (2006:463), "bir bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada işe koşabileceği güçlü zihinsel araç"; Çelikten (2006:281) "ruhsal, açık olmayan veya zor düşünceler gibi kolayca anlaşılabilen düşünceleri tanımlamak"; Cerit (2008: 694) ise "insanların hayatı, çevreyi, olayları ve nesnelere nasıl gördüklerini farklı benzetmeler kullanarak açıklamaya çalışmada kullandıkları bir araç" olarak ifade etmektedirler. Kısaca metaforları, bireylerin kendilerini toplum içinde ifade ederken ve soyut kavramları görselleştirirken sık sık başvurdukları bunu yaparken de çoğu zaman farkına varmadıkları ifadeler olarak da tanımlayabiliriz.

Metaforlar öğrenmeyi geliştirmek için son derece değerli araçlardır: eğer ki yeni bir şeyler keşfetmek istiyorsak, ilk olarak bunu hayal edebilmeliyiz. Ayrıca metaforlar, belirsiz bir kavramdan ziyade açık ve net fikirler inşa etmede bizim hayallerimizin anlamı olduğu için sezgisel bir değere sahiptir. Analogiler ve metaforlar, kavramsal sistemimizi ve öğrencilerin gördüğü dünyayı değiştirme gücüne sahiptir (Sanchez, Barreiro & Maojo, 2000:358). Metafor, durumları ve olayları algılama yollarımızı etkilediği için gerçekleri yeniden tanımlamak ve problem durumlarını yeniden kavramsallaştırmayı teşvik etmek için de kullanılabilir (Goldstein, 2005:9). Ayrıca metafor, öğretmen eğitiminde teori ile uygulama arasındaki uçurumu birleştirmede de kullanılabilir (Leavy, McSorley & Bote, 2007:1219).

Bireyler, hem kendi duygu ve düşüncelerini tanımlarken, hem de karşılarındakilerin duygu ve düşüncelerini tanımlarken metaforlardan yararlanmaktadır. Bu da bireylerin yaşam algılarını ortaya koymada önemli bir öge olarak görülmektedir. Bu bağlamda metaforlar, bireylerin dünyayı ve kendilerini algılama biçimlerini göstermektedir (Girmen, 2007:12).

Sosyal Bilgiler dersi bir değer eğitimi dersidir. 2005 ve 2017 yıllarında gerçekleştirilen program değişikliklerinde dikkati çeken hususlardan biri de değer eğitimi konusunun, programlar içinde vurgulanmasıdır. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde öğrencilere toplam 20 değer kazandırılması hedeflenmektedir. Bu değerler; “*Adil olma, Aile birliğine önem verme, Barış, Bağımsızlık, Bilimsellik, Çalışkanlık, Dayanışma, Duyarlılık, Dürüstlük, Estetik, Hoşgörü, Misafirperverlik, Özgürlük, Saygı, Sağlıklı olmaya önem verme, Sevgi, Sorumluluk, Temizlik, Vatanseverlik, Yardımseverlik*” (Evirgen, 2016; Karabıyık, 2016; Özensoy ve Aynacı, 2016; Şahin, Bayram ve Midilli, 2016) olarak belirlenmiştir. 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde bu değerlerden bazıları çıkarılıp (*hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, temizlik*) yeni eklemelerle (*eşitlik ve tasarruf*) 18 değer kazandırılması hedeflenmektedir (MEB, 2017).

Bu araştırma kapsamında ise *Barış, Bilimsellik, Dürüstlük, Özgürlük, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik, Yardımseverlik* değerleri incelenmiştir. Belirlenen bu değerler hem toplumsal hem bireysel hem de aile değerleri kapsamındadır. Diğer sınıflandırmalara baktığımızda evrensel ve ulusal değerlerin (Balcı ve Yelken, Yanpar, 2010; Doğan, 2007; Ercan, 2001; Schwartz, 1964; Spranger, 1928, Rokeach, 1973 (Akt., Akbaş, 2004), Thomas Lickona (Akt:Avcı,2009) değer gruplamasında yer almakta olup ayrıca İlköğretim Hayat Bilgisi (1-3.sınıflar), Türkçe (1-8.sınıflar), Sosyal Bilgiler (4-7.sınıflar) ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8.sınıflar) derslerinin 2005 ve 2017 öğretim programlarında öğrencilere kazandırılması hedeflenen ortak değerler olarak geçmektedirler. Öğretmenlerin hayat görüşünün, değer öğretiminde ve mesleğe yönelik tutumları üzerinde önemli etkilerinin olması beklenir. Bu düşünceden ve değerler eğitiminde sahip oldukları önemli rollerinden dolayı bu araştırmada öğrencilerin evrensel değerleri nasıl kavramlaştırdıklarına odaklanılmıştır. Öğrencilerin değerleri nasıl algıladıklarını anlamak için öğrencilerin değerleri neye benzettiklerini ve bunların sebeplerini bilmek önemlidir.

Literatür incelendiğinde ilköğretim öğrencilerine yönelik değerlerle ilgili metafor çalışmalarına fazla yer verilmediği görülmektedir. Bu çalışmalardan bazılarında ele alınan konular: İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değerine yönelik geliştirdikleri metaforların incelenmesi (Bektaş ve Karadağ, 2013), öğrencilerin adalet ve hak kavramlarına ilişkin oluşturdukları metaforların hermeneutik yaklaşımla incelenmesi (Güven ve Soydaş, 2012), ilköğretim öğrencilerinin demokrasi algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi (Sadık ve Sarı, 2012) ilköğretim öğrencilerinin saygı ve hoşgörü kavramlarına ilişkin oluşturdukları metaforların incelenmesi (Güven ve Soydaş, 2011) ve üstün zekâli ve yetenekli öğrencilerin değer algılarının betimsel bir analizi (Kurnaz, Çiftçi ve Karapazar, 2011) olarak sıralanabilir. Sadece bir ya da birkaç değere ilişkin olarak metafor çalışmaları (Çelikkaya, Yakar ve Şarlayan, 2015) olmasına karşın programda olan değerleri kapsayıcı nitelikte evrensel değerlerin tamamını kapsayan 9 değer (*Barış, Bilimsellik, Dürüstlük, Özgürlük, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik, Yardımseverlik*) konu edinilmediği görülmektedir. Bu amaçla, öğrencilerin evrensel değerlere ilişkin geliştirdikleri metaforlar incelenecektir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin evrensel değerlere ilişkin geliştirdikleri metaforları incelemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada evrensel değerlere yönelik;

1. Ortaokul öğrencilerinin evrensel değerlere ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
2. Ortaya çıkan metaforlar öğrencilerin sınıfı ve cinsiyeti bakımından farklılık göstermekte midir?

2. Yöntem

Ortaokul öğrencilerinin evrensel değerlere yönelik algılarını açıklamada kullandıkları metaforları tespit etmeyi amaçlayan bu çalışma, tarama modelinde nitel bir araştırmadır. Veri toplama ve yorumlama sürecinde nitel araştırma yöntemleri desenlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, günlük yaşamda farkında olduğumuz ama derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. (Patton, 2014:104; Yıldırım ve Şimşek, 2013:78). Metaforlar çalışılan konuya ilişkin sağlam ve zengin bir resim sunma konusunda oldukça yararlıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:242). Schmitt (2005:360) de özellikle nitel araştırmalarda ulaşılan karmaşık bilgilerin açık ve anlaşılır örüntülere dönüştürülmesinde, metaforların çok kullanışlı olduğunu belirtmektedir.

2.1. Çalışma Grubu

2016-2017 eğitim-öğretim yılı I. döneminde Kırşehir il merkez sınırları içerisinde yer alan 7 ortaokulda öğrenim görmekte olan 5., 6., 7. ve 8. sınıfın her birinden 50 erkek 50 kız olmak üzere her sınıftan 100 öğrenci olup toplamda 400 öğrenci ile uygulama yapılmıştır. Çalışmaya her sınıftan 40 olmak üzere toplamda 160 kız yine her sınıftan 40 erkek olmak üzere toplamda 160 erkek öğrenciden elde edilen etkinlik kâğıdı dâhil edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden “ölçüt örnekleme” yaklaşımı tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış, araştırmacı tarafından belirlenmiş ya da önceden hazırlanmış bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:140). Bu çalışma için örnekleme dâhil edilebilecek katılımcılarda aranan ölçüt, evrensel değerleri kapsayan değerlerin ortaokulda öğrenim görmekte olan öğrencilere ilgili ders programları (Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi) doğrultusunda doğrudan değer eğitimi veriliyor (5., 6. ve 7. sınıf) ve verilmiş olmasıdır (8.sınıf).

2.2. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aracı hazırlanırken, bireylerin sahip olduğu algıları ortaya çıkarmada *metaforların bir araç olarak kullanıldığı* ilgili araştırmalar incelenmiştir (Bektaş ve Karadağ, 2013; Güven ve Soydaş, 2012; Güven ve Soydaş, 2011; Kurnaz, Çiftçi ve Karapazar, 2011; Sadık ve Sarı, 2012). İlgili araştırmalara dayanarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen “*Evrensel Değerlere Yönelik Öğrenci Metaforları Yapılandırılmış Formu*” kullanılmıştır. İlgili alan yazının taranması doğrultusunda geliştirilen ve iki bölümden oluşan formda toplam 11 soru bulunmaktadır. İki sorudan oluşan ilk bölüm kişisel bilgilere yönelik (cinsiyet ve sınıf) iken dokuz maddeden oluşan ikinci bölüm ise

öğrencilerin evrensel değerlere yönelik algılarıyla ilgilidir. Etkinlik kâğıdının görünüş ve kapsam geçerliliği için iki alan uzmanından görüş alınarak etkinlik kâğıdına son hali verilmiştir. Uygulamadan önce araştırmacılar tarafından öğrencilere farklı bir kavrama yönelik metafor geliştirme çalışması yaptırılmıştır. Bunun üzerine esas uygulamaya geçilmiştir. Öğrenciler tarafından doldurulan bu formlar birer belge ve doküman olarak bu araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin “Evrensel değerlere” yönelik metaforlar ürettikleri dokümanların çözümlenmesi içerik analizi yöntemi ile yapılmış elde edilen bulgular tablolara dönüştürülerek yorumlanmıştır. Bu süreç dört aşamada gerçekleştirilmiştir:

2.3.1. Adlandırma Aşaması

Bu aşamada basitçe her öğrencinin sunduğu kâğıtta dile getirilen metafor kodlandı (*örneğin oksijen, internet, köprü, pusula vb.*). Renkli kalemler kullanılarak, metaforun adı ayrıca öğrenci kâğıtlarında da işaretlendi.

2.3.2. Tasnif Aşaması

Herhangi bir metaforun tanımlanmadığı, öğrencinin herhangi bir şey yazmadığı veya oluşturulan metaforun mantıklı bir şekilde açıklanmadığı kâğıtlar “*metafor yok*” şeklinde elenmek üzere işaretlendi.

Forceville (1996), herhangi bir şeyin metafor olarak kabul görmesi için en az şu üç sorunun yanıtlanması gerektiğini ifade etmiştir (Akt: Forceville, 2002:2) Bunlar: “1- Metaforun konusu nedir? 2- Metaforun kaynağı nedir? 3-Metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen özellikler nelerdir?” Bu amaç için öğrencilerin kaleme aldıkları metaforlar tekrar tek tek okunup gözden geçirilerek, her metafor imgesi (1) *metaforun konusu*, (2) *metaforun kaynağı* ve (3) *metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişki* bakımlarından analiz edildi.

Çalışma grubunda yer alan 400 öğrencinin etkinlik kâğıtları metafor ve gerekçeleri ile birlikte sıra numaralarına göre listelenmiştir. Bu çalışmada elenen toplam 80 katılım formundan, bir kısmı boş bırakıldığı, bir kısmı da tamamlanmış herhangi bir metafor içermediğinden dolayı araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Ayıklanma süreci başlıca dört kritere dayalı olarak gerçekleştirildi: (a) sadece tanımlamaların yapıldığı veya *herhangi bir metafor kaynağını içermeyen kâğıtlar*, (b) belli bir metafordan söz edilmesine rağmen metafor için *herhangi bir gerekçenin sunulmadığı kâğıtlar*, (c) *birden fazla kategoriye ait özellikleri içeren metaforlar* ve (d) *mantıksız veya “Evrensel Değerlerin” daha iyi anlaşılmasına herhangi bir katkısı olmayan metaforlar*.

Elenen kâğıtlara örnekler verecek olursak; yardımseverlik değeri ile ilgili metafor çalışmasında “Yardımseverlik, yaşlılık gibidir. Çünkü, yaşlılar yardıma muhtaç insanlardır.” şeklindeki açıklamasıyla metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı için

elenmiştir. Bundan başka, "Sorumluluk, araba gibidir. Çünkü", "Dürüstlük, olgunlaşmış elma gibidir. Çünkü", şeklindeki metaforlarda ise metaforun kaynağı belirtilmediği için elenmiştir.

Bir metafor imgesini kimin ürettiğine ilişkin kişisel bilgiler, söz konusu metafor ifadesinin hemen başında kodlanmış olarak verilmektedir. Bu kodların anlamları şunlardır: (1) "5, 6, 7 ve 8" sayıları öğrencilerin sınıf düzeylerini temsil etmektedir. ("5" beşinci sınıf, "6" altıncı sınıf "7" yedinci sınıf ve "8" sekizinci sınıf); "E" ve "K" harfleri ise öğrencilerin cinsiyetlerini belirtmek için kullanılmıştır ("E" erkek öğrenciler ve "K" kız öğrenciler); en sondaki sayı ise kaçınıcı kişi olduğunu ifade etmektedir. **Örneğin:** 8K1 (8.sınıf kız öğrenci 1.kişi)

2.3.3. Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması:

Geçerlik ve güvenirlilik, araştırma sonuçlarının inandırıcılığını sağlamak veya artırmak için araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan iki ölçüttür (Yıldırım ve Şimşek, 2013:288). Araştırma sonuçlarının *geçerliliğini* sağlamada iki önemli süreç gerçekleştirilmiştir. (a) Veri analiz süreci detaylı bir şekilde açıklanmıştır. (b) Bulguların işlenmesinde ve yorumlanmasında öğrencilerin kendi el yazıları ile yazdıkları metafor imgeleri, temel veri kaynağı olarak kullanılarak yani doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Araştırmanın (iç) güvenirliliğini sağlamak için de iki araştırmacı araştırmanın başından sonuna kadar her aşamada (örneğin, araştırma deseninin oluşturulması, araştırma sorularının yazılması, verilerin toplanması, kavramsal metaforların yazılması ve sonuçların yorumlanması aşamalarında) uyum içinde çalışarak birlikte hareket etmiştir. Bütün karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek, araştırmanın (iç) güvenirliliği Miles ve Huberman'ın (1994:64) formülü (yani, Güvenirlilik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a (1994:64) göre araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90'a yaklaşması ya da %90'ı geçmesi durumunda arzu edilen düzeyde bir güvenirlilik sağlanmış olmaktadır. Bu araştırmaya özgü olarak gerçekleştirilen güvenirlilik çalışmasında sırasıyla 5. sınıf öğrencilerinin metaforları için %94, 6. sınıf öğrencilerinin metaforları için %92, 7. sınıf öğrencilerinin metaforları için %91 ve 8. sınıf öğrencilerinin metaforları için %95 oranlarında bir uzlaşma (güvenirlilik) sağlanmıştır.

2.3.4. Nicel Veri Analizi için Verileri SPSS Paket Programına Aktarma Aşaması:

Toplam 105 adet metaforun tanımlanmasından sonra bu metaforların oluşturduğu bütün veriler SPSS istatistik programına aktarıldı. Bu işlemde sonra, ilk olarak her bir metaforu cinsiyet ve sınıf düzeyinde temsil eden öğrenci sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplandı.

3. Bulgular

Bu bölümde ilk olarak araştırmada elde edilen ve ortaokul öğrencilerinin "evrensel değerlere" ilişkin ileri sürdükleri metaforlara değinilmektedir. Daha sonra, "evrensel değerlere" ilişkin olarak her bir değer için oluşturulan metaforların cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre dağılımlarını içeren tablolara yer verilmiştir. Toplam metafor sayısını içeren tablo uzun olup fazla yer kapladığı için bu tabloya ilişkin bulgulara sözel olarak yer verilmiştir.

320 öğrenci 9 değer için toplamda farklı olarak 105 metafor geliştirmiştir. En çok sevgi değeri için 30, en az ise vatanseverlik değeri için 6 metafor geliştirilmiş olup dürüstlük değeri için 28, bilimsellik ve sorumluluk değeri için 17, özgürlük değeri için 16, saygı değeri için 13, barış ve yardımseverlik değerleri için 10 farklı metafor geliştirilmiştir.

En çok geliştirilen metafor **özgürlük** değeri için kuş (130) metaforu olup, **barış** değeri için güneş (E:30, K:31) ve güvercin (E:28, K:32); **bilimsellik** değeri için deney (E:21, K:21) ve deniz (E:16, K:20) ve internet (E:18, K:18); **dürüstlük** değeri için dost (E:44, K:38) ve ayna (E:19, K:16); **özgürlük** değeri için kuş (E:62, K:68) ve bulut (E:16, K:12); **saygı** değeri için bumerang (E:31, K:35) ve öğrenci (E:23, K:22); sevgi değeri için anne (E:20, K:22) ve aile (E:24, K:17); **sorumluluk** değeri için öğrenci (E:14, K:30) ve anne (E:23, K:20); **vatanseverlik** değeri için asker (E:50, K:52) 15 Temmuz şehitleri (E:31, K:36); **yardımseverlik** değeri için ise Türkiye (E:43, K:37) ve arkadaşlık (E:28, K:30) metaforları en çok geliştirilen metaforlardır.

Tablo 1. “Barış” Değerine Yönelik Geliştirilen Metaforlar ve Frekans Dağılımları

Metafor kodu	Sınıf	5		6		7		8		Toplam	
		E	K	E	K	E	K	E	K	f	%
1.	Güneş	8	8	6	7	9	8	7	8	61	19,06
2.	Güvercin	8	9	6	7	6	7	8	9	60	18,75
3.	Orman	10	10	9	8	8	10	-	4	59	18,44
4.	Su	4	3	6	5	4	4	5	4	35	10,94
5.	Oksijen	-	3	4	7	-	5	7	4	30	9,38
6.	Köprü	-	-	4	-	7	6	6	6	29	9,06
7.	Evlilik yüzüğü	2	-	2	6	-	-	4	5	19	5,94
8.	Tuz	8	5	-	-	-	-	-	-	13	4,06
9.	Zeytin dalı	-	2	3	-	-	-	3	-	8	2,5
10.	Silgi	-	-	-	-	6	-	-	-	6	1,88
TOPLAM		80		80		80		80		320	100

Tablo 1 incelendiğinde “barış” değeri için en çok üretilen **güneş** metaforunun sınıflar ve cinsiyet arasındaki dağılımı birbirine yakın sayıda olup en çok 7. sınıf öğrencileri (f:17) tarafından ifade edilmiştir. En az üretilen silgi metaforu sadece 7.sınıf düzeyinde erkek öğrenciler (f:6) tarafından ifade edilmiştir. Güneş, güvercin ve su metaforları her sınıf düzeyinde hem erkek hem de kız öğrenciler tarafından üretilen metaforlardır. Üretilen metaforlarla ilgili öğrencilerin tanımlamalarına ilişkin dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Barış silgi gibidir. Çünkü silgi tüm yanlışları hataları siler. Barışta insanlar arasındaki tüm kargaşaları ve hataları siler.” (7E13)

“Barış güvercin gibidir. Çünkü bembeyaz temiz bir sayfa açtığımız için güvercin de beyazlığı temsil ettiğinden güvercine benzer.” (8K40)

“Barış oksijen gibidir. Çünkü oksijen almadan yaşayamayız. Barışın olmadığı bir ortamda ölümün olduğu yerdir.” (6K24)

Tablo 2. “Bilimsellik” Değerine Yönelik Geliştirilen Metaforlar ve Frekans Dağılımları

Metafor kodu	Sınıf	5		6		7		8		Toplam	
		E	K	E	K	E	K	E	K	f	%
1.	Deney	5	6	8	5	4	5	5	5	42	13,13
2.	Deniz	6	5	6	6	4	3	-	6	36	11,25
3.	İnternet	6	4	6	5	-	2	6	7	36	11,25
4.	Gökyüzü	2	-	6	6	3	5	5	6	34	10,63
5.	Ansiklopedi	6	4	6	6	2	3	5	-	32	10
6.	Fen dersi	5	5	8	6	-	5	-	-	29	9,06
7.	Su	7	5	-	-	-	2	7	-	21	6,56
8.	Uzay	-	6	-	-	5	-	4	6	21	6,56
9.	Kitap	3	5	-	-	4	2	-	4	18	5,63
10.	Kütüphane	-	-	-	-	5	-	4	6	15	4,69
11.	Sözlük	-	-	-	6	6	-	-	-	12	3,75
12.	Okul	-	-	-	-	4	-	4	-	8	2,5
13.	Avukat	-	-	-	-	-	4	-	-	4	1,25
14.	Ayna	-	-	-	-	-	3	-	-	3	0,94
15.	Çöp kovası	-	-	-	-	-	3	-	-	3	0,94
16.	Wikipedia	-	-	-	-	3	-	-	-	3	0,94
17.	Yemek yapmak	-	-	-	-	-	3	-	-	3	0,94
TOPLAM		80		80		80		80		320	100

Tablo 2 incelendiğinde “bilimsellik” değeri için en çok üretilen *deney* metaforunun sınıflar ve cinsiyet arasındaki dağılımı birbirine yakın sayıda olup en çok 6. sınıf öğrencileri (f:13) tarafından ifade edilmiştir. En az üretilen ayna, çöp kovası, Wikipedia ve yemek yapmak metaforları sadece 7.sınıf düzeyinde öğrenciler (f:3) tarafından ifade edilmiştir. Üretilen metaforlarla ilgili öğrencilerin tanımlamalarına ilişkin dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Bilimsellik gökyüzü gibidir. Çünkü gökyüzünde bazı olaylar olur. Örneğin yağmur ve karın yağması da bilimsellik gibidir.” (5K36)

“Bilimsellik çöp kovası gibidir. Çünkü her dolduğunda başka bir yere aktarılır. Bilimsellikte insandan insana aktarılan bir şeydir.” (7K11)

“Bilimsellik uzay gibidir. Çünkü ucu bucağı yoktur. Gittikçe genişler.” (7E8)

“Bilimsellik deniz gibidir. Çünkü denizin dibinde bizim bilmediğimiz pek çok canlı keşfedilmeyi bekliyor. Bilimsellikte keşfetmek değil mi?” (8K29)

“Bilimsellik internet gibidir. Çünkü ne yazılırsa yazılınsın her şeyi bilir, bulur ve önümüze getirir.” (8K10)

Tablo 3. “Dürüstlük” Değerine Yönelik Geliştirilen Metaforlar ve Frekans Dağılımları

Metafor kodu	Sınıf	5		6		7		8		Toplam	
		E	K	E	K	E	K	E	K	f	%
1.	Dost	15	10	11	12	14	10	4	6	82	25,63
2.	Ayna	2	5	4	4	7	2	6	5	35	10,94
3.	Peygamberimiz	4	4	5	2	3	2	2	3	25	7,81
4.	Bebek	3	5	-	-	4	5	3	4	24	7,5
5.	Su	-	-	5	2	-	-	6	4	17	5,31
6.	Papağan	-	-	-	5	-	3	2	6	16	5
7.	Maymuncuk	3	2	4	3	-	-	-	2	14	4,38
8.	Öğretmen	4	3	-	3	-	-	3	-	13	4,06
9.	İlaç	-	-	4	-	3	3	-	-	10	3,13
10.	Hazine	3	3	-	-	3	-	-	-	9	2,81
11.	Ağaç	-	-	-	2	-	4	-	2	8	2,5
12.	Cam	-	-	2	-	-	-	4	2	8	2,5
13.	Anne	-	-	-	-	4	1	2	-	7	2,19
14.	Namaz	2	2	-	3	-	-	-	-	7	2,19
15.	Cetvel	-	-	-	-	-	2	1	2	5	1,56
16.	Melek	-	-	-	-	2	1	-	2	5	1,56
17.	Sabun	-	-	3	2	-	-	-	-	5	1,56
18.	Elmas	-	-	-	2	-	-	2	-	4	1,25
19.	Güneş	-	2	-	-	-	2	-	-	4	1,25
20.	Lider	2	2	-	-	-	-	-	-	4	1,25
21.	Sözlük	2	2	-	-	-	-	-	-	4	1,25
22.	Göz	-	-	-	-	-	-	3	-	3	0,94
23.	Kartal	-	-	-	-	-	-	2	-	2	0,63
24.	Kutup yıldızı	-	-	-	-	-	2	-	-	2	0,63
25.	Namus	-	-	2	-	-	-	-	-	2	0,63
26.	Pusula	-	-	-	-	-	2	-	-	2	0,63
27.	Saat	-	-	-	-	-	-	-	2	2	0,63
28.	Kalp	-	-	-	-	-	1	-	-	1	0,31
TOPLAM		80		80		80		80		320	100

Tablo 3 incelendiğinde “dürüstlük” değeri için en çok üretilen *dost* metaforunun sınıflar ve cinsiyet arasındaki dağılımı 5., 6. ve 7.sınıflar arasında birbirine yakın sayıda olup en çok 5. sınıf öğrencileri (f:25) tarafından en az ise 8.sınıf öğrencileri (f:10) tarafından ifade edilmiştir. En az üretilen kalp metaforu sadece 7.sınıf düzeyinde kız öğrenci (f:1) tarafından ifade edilmiştir. Dost, ayna ve peygamberimiz metaforları her sınıf düzeyinde hem erkek hem de kız öğrenciler tarafından üretilen metaforlardır. Lider ve sözlük metaforları sadece 5.sınıf; namus metaforu sadece 6.sınıf; kutup yıldızı, pusula ve kalp metaforları sadece 7.sınıf; göz, kartal ve saat metaforları sadece 8.sınıf öğrencileri

tarafından üretilmiştir. Üretilen metaforlarla ilgili öğrencilerin tanımlamalarına ilişkin dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Dürüstlük papağan gibidir. Çünkü papağan hiçbir zaman yalan söylemez. Ne duyduysa onu söyler. Dürüstlük de öyledir. Doğrular söylenir.” (7K26)

“Dürüstlük pusula gibidir. Çünkü pusula her zaman bize doğru yolu gösterir. Dürüstlük de bize doğruyu gösterir.” (7K17)

“Dürüstlük öğretmen gibidir. Çünkü her durumda o durumun sonucunda kalbimiz kırılrsa da üzülsek bile doğruyu söyler.” (8K38)

“Dürüstlük cam gibidir. Çünkü insan nereden bakarsa baksın hep aynı şeyi görür ve hep olan şeyi gösterir.” (8K8)

Tablo 4. “Özgürlük” Değerine Yönelik Geliştirilen Metaforlar ve Frekans Dağılımları

Metafor kodu	Sınıf	5		6		7		8		Toplam	
		E	K	E	K	E	K	E	K	f	%
1.	Kuş	9	16	14	16	19	18	20	18	130	40,63
2.	Bulut	4	5	6	3	3	2	3	2	28	8,75
3.	Kelebek	8	4	-	5	-	2	2	4	25	7,81
4.	Uzay	5	4	4	5	2	3	-	-	23	7,19
5.	Deniz	-	2	4	3	2	2	3	5	21	6,56
6.	Su	2	3	4	-	2	3	3	4	21	6,56
7.	Gökyüzü	-	-	4	3	4	2	3	2	18	5,63
8.	Sokak kedisi	4	3	-	3	-	-	3	-	13	4,06
9.	Kurt	-	-	2	-	3	-	2	2	9	2,81
10.	Oksijen	-	-	-	-	3	4	-	-	7	2,19
11.	Rüzgâr	3	-	-	-	2	2	-	-	7	2,19
12.	Dana	5	-	-	-	-	-	-	-	5	1,56
13.	Tuz	-	-	2	2	-	-	-	-	4	1,25
14.	Balık	-	-	-	-	-	2	1	-	3	0,94
15.	Balon	-	-	-	-	-	-	-	3	3	0,94
16.	Uğur böceği	-	3	-	-	-	-	-	-	3	0,94
TOPLAM		80		80		80		80		320	100

Tablo 4 incelendiğinde “özgürlük” değeri için en çok üretilen *kuş* metaforunun sınıflar ve cinsiyet arasındaki dağılımı birbirine yakın sayıda olup en çok 8. sınıf öğrencileri (f:38) tarafından ifade edilmiştir. En az üretilen uğur böceği, balık ve balon metaforu 5.,7. ve 8.sınıf düzeyinde (f:3) ifade edilmiştir. Kuş ve bulut metaforları her sınıf düzeyinde hem erkek hem de kız öğrenciler tarafından üretilen metaforlardır. Dana ve uğur böceği metaforları sadece 5.sınıf; tuz metaforu sadece 6.sınıf; balon metaforu ise sadece 8.sınıf öğrencileri tarafından üretilmiştir. Üretilen metaforlarla ilgili öğrencilerin tanımlamalarına ilişkin dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

"Özgürlük kuş gibidir. Çünkü kuşlar hiçbir şeye mahkûm değildir. İsteddiği an istediği yere uçabilir." (5E20)

"Özgürlük oksijen gibidir. Çünkü oksijen olmazsa havasız kalır boğulur ölürüz. Nasıl oksijen alamadığımızda havasız kalıyorsak özgürlüğümüz alınrsa hayattan zevk alamaz yaşayamayız." (7K25)

"Özgürlük kurt gibidir. Çünkü kurt tutsak olmayı sevmeyi ve kalmaz. Tutsak kalmaktansa ölmeyi seçerler" (8K34)

"Özgürlük sokak kedisi gibidir. Çünkü sokak kedilerini kısıtlayan hiçbir şey yoktur. Kaçarlar koşarlar, kendi yiyeceklerini kendilerini bulurlar." (8K30)

"Özgürlük uzay gibidir. Çünkü ucu sonu belli değildir." (6E34)

Tablo 5. "Saygı" Değerine Yönelik Geliştirilen Metaforlar ve Frekans Dağılımları

Metafor kodu	Sınıf	5		6		7		8		Toplam	
		E	K	E	K	E	K	E	K	f	%
1.	Bumerang	9	9	8	10	8	7	6	9	66	20,63
2.	Öğrenci	7	7	6	6	5	8	5	1	45	14,06
3.	Ayna	4	9	5	11	-	-	7	-	36	11,25
4.	Güneş	11	8	-	-	8	7	-	-	34	10,63
5.	Orman	4	7	7	5	-	7	-	4	34	10,63
6.	Su	5	-	7	8	-	-	6	-	26	8,13
7.	Maymuncuk	-	-	-	-	-	8	3	7	18	5,63
8.	Kravat	-	-	-	-	6	3	-	7	16	5
9.	Omurga	-	-	-	-	8	-	-	8	16	5
10.	Ateş	-	-	-	-	5	-	6	1	12	3,75
11.	Efsane	-	-	-	-	-	-	7	-	7	2,19
12.	Hakem	-	-	7	-	-	-	-	-	7	2,19
13.	Osman Gazi	-	-	-	-	-	-	-	3	3	0,94
TOPLAM		80		80		80		80		320	100

Tablo 5 incelendiğinde "saygı" değeri için en çok üretilen *bumerang* metaforunun sınıflar ve cinsiyet arasındaki dağılımı birbirine yakın sayıda olup en çok 5. ve 6. sınıf öğrencileri (f:18) tarafından ifade edilmiştir. En az üretilen Osman Gazi metaforu 8.sınıf düzeyinde sadece kız öğrenciler (f:3) tarafından ifade edilmiştir. Bumerang ve öğrenci metaforları her sınıf düzeyinde hem erkek hem de kız öğrenciler tarafından üretilen metaforlardır. Hakem metaforu sadece 6.sınıf; efsane ve Osman Gazi metaforları ise sadece 8.sınıf öğrencileri tarafından üretilmiştir. Üretilen metaforlarla ilgili öğrencilerin tanımlamalarına ilişkin dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

"Saygı öğrenci gibidir. Çünkü biz öğretmenlerimizi görünce ayağa kalkarız. Onların karşısında" (7K40)

"Saygı ayna gibidir. Çünkü aynada insanlar ne hareket ederlerse onu görürler saygıda böyledir. Sen birine saygılı davranırsan o da sana saygılı davranır." (8K24)

"Saygı su gibidir. Çünkü suyun yok olduğu ortamlarda huzur ve yaşam olmaz. Saygının olmadığı bir ortamda da öncelikle huzursuzluk başlar." (K24)

Tablo 6. "Sevgi" Değerine Yönelik Geliştirilen Metaforlar ve Frekans Dağılımları

Metafor kodu	Sınıf	5		6		7		8		Toplam	
		E	K	E	K	E	K	E	K	f	%
1.	Anne	8	8	5	11	5	3	2	-	42	13,13
2.	Aile	13	6	-	-	5	4	6	7	41	12,81
3.	Çiçek	3	6	1	3	4	10	6	5	38	11,88
4.	Kalp	3	4	5	3	-	4	2	3	24	7,5
5.	Çikolata	1	2	3	4	2	1	4	5	22	6,88
6.	Su	2	2	6	-	4	2	3	1	20	6,25
7.	Gökyüzü	4	3	1	1	-	2	3	5	19	5,94
8.	Güneş	3	2	-	-	5	3	-	-	13	4,06
9.	Arkadaş	-	-	3	8	-	-	-	-	11	3,44
10.	Gül	-	2	3	-	-	2	3	1	11	3,44
11.	Ağaç	3	2	-	-	2	2	-	1	10	3,13
12.	Aşk	-	-	4	-	3	-	1	-	8	2,5
13.	Bebek	-	2	-	-	2	-	-	3	7	2,19
14.	Deniz	-	-	-	-	3	-	2	1	6	1,88
15.	Kördüğüm	-	-	4	2	-	-	-	-	6	1,88
16.	Yıldız	-	-	-	-	2	2	-	2	6	1,88
17.	Dünya	-	1	-	-	-	-	1	2	4	1,25
18.	Hayat	-	-	1	2	-	-	1	-	4	1,25
19.	Orman	-	-	-	1	-	-	2	1	4	1,25
20.	Tuz	-	-	-	-	3	-	1	-	4	1,25
21.	İlaç	-	-	1	2	-	-	-	-	3	0,94
22.	Acı biber	-	-	-	-	-	1	-	1	2	0,63
23.	Ayna	-	-	-	-	-	-	1	1	2	0,63
24.	Ekmek	-	-	-	-	-	2	-	-	2	0,63
25.	Kitap	-	-	-	-	-	2	-	-	2	0,63
26.	Oyuncak	-	-	1	1	-	-	-	-	2	0,63
27.	Papatya	-	-	1	1	-	-	-	-	2	0,63
28.	Rüzgâr	-	-	1	1	-	-	-	-	2	0,63
29.	Yumuşatıcı	-	-	-	-	-	-	2	-	2	0,63
30.	Oksijen	-	-	-	-	-	-	-	1	1	0,31
TOPLAM		80		80		80		80		320	100

Tablo 6 incelendiğinde "sevgi" değeri için en çok üretilen *anne* metaforunun sınıflar ve cinsiyet arasındaki dağılımı 5. ve 6.sınıflar arasında birbirine yakın sayıda olup en çok 5. ve 6.sınıf öğrencileri (f:16) tarafından en az ise 8.sınıfta sadece erkek öğrenciler (f:2) tarafından ifade edilmiştir. En az

üretilen oksijen metaforu sadece 8.sınıf düzeyinde kız öğrenci (f:1) tarafından ifade edilmiştir. Çiçek ve çikolata metaforları her sınıf düzeyinde hem erkek hem de kız öğrenciler tarafından üretilen metaforlardır. Kördüğüm, ilaç, oyuncak, papatya ve rüzgâr metaforu sadece 6.sınıf; kutup yıldızı, pusula ve kalp metaforları 7.sınıf; ayna, yumuşatıcı ve oksijen metaforları sadece 8.sınıf öğrencileri tarafından üretilmiştir. Üretilen metaforlarla ilgili öğrencilerin tanımlamalarına ilişkin dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Sevgi anne gibidir. Çünkü annelerimiz bizi daima sever. İnsanlar da birbirlerine karşı annesi gibi sevgi içinde olmalıdır.” (5E24)

“Sevgi ekme gibidir. Çünkü paylaşıldıkça bereketi artar. Nasıl ki paylaşılan ekme insanların bağımlı arttırsa sevgi de insanlar arasındaki bağı güçlendirir.” (7K18)

“Sevgi kalp gibidir. Çünkü kalp durduğunda insan öldüğü gibi sevgi bittiğinde insanlık ölür.” (7K5)

“Sevgi kitap gibidir. Çünkü kitap okudukça bilgiler nasıl artıyorsa sevgi de yaşadıkça artar.” (7K15)

“Sevgi çiçek gibidir. Çünkü ilgi ve sevgi görmediği için solar. Sevgi görmeyen her canlı için durum böyledir” (7E4)

“Sevgi çikolata gibidir. Çünkü olduğu zaman çok seviniriz ama bittiğinde de çok üzülürüz” (8K36)

“Sevgi acı biber gibidir. Çünkü yedikçe yiyenin gelir ve bazen de ağzın yanar ama bırakmak istemezsin. Sevgi de bazen can yakar” (8K27)

“Sevgi tuz gibidir. Çünkü nasıl tuzsuz yemeğin tadı yoksa sevgisiz de hayatın tadı olmaz” (8E25)

“Sevgi yumuşatıcı gibidir. Çünkü yumuşatıcı deterjan dokunduğu giysileri yumuşatır. Sevgi de kime karşı olursa o kişiyi yumuşatır” (8E15)

Tablo 7. “Sorumluluk” Değerine Yönelik Geliştirilen Metaforlar ve Frekans Dağılımları

Metafor kodu	Sınıf	5		6		7		8		Toplam	
		E	K	E	K	E	K	E	K	f	%
1.	Öğrenci	4	9	-	8	6	7	4	6	44	13,75
2.	Anne	5	2	5	8	6	6	7	4	43	13,44
3.	Baba	5	6	-	6	6	5	2	4	34	10,63
4.	Ağaç	5	4	5	5	6	6	-	-	31	9,69
5.	Güneş	-	-	-	-	10	6	4	6	26	8,13
6.	Karınca	6	5	7	-	-	-	5	3	26	8,13
7.	Kalp	6	4	6	-	-	-	6	-	22	6,88
8.	Öğretmen	3	2	-	-	6	6	-	4	21	6,56
9.	Arı	-	-	8	-	-	-	6	-	14	4,38
10.	Atatürk	-	1	5	7	-	-	-	-	13	4,06
11.	Saat	6	4	-	-	-	-	-	3	13	4,06

12.	Saç tokası	-	-	4	6	-	-	-	-	10	3,13
13.	Asker	-	-	-	-	-	4	-	3	7	2,19
14.	Sınıf başkanı	-	-	-	-	-	-	6	-	6	1,88
15.	Ev işleri	-	-	-	-	-	-	-	4	4	1,25
16.	Korse	-	3	-	-	-	-	-	-	3	0,94
17.	Kutu	-	-	-	-	-	-	-	3	3	0,94
TOPLAM		80		80		80		80		320	100

Tablo 7 incelendiğinde “sorumluluk” değeri için en çok üretilen *öğrenci* metaforunun sınıflar ve cinsiyet arasındaki dağılımı 7. ve 8.sınıflar arasında birbirine yakın sayıda olup en çok 5. ve 7.sınıf öğrencileri (f:13) tarafından en az ise 6.sınıfta sadece kız öğrenciler (f:8) tarafından ifade edilmiştir. En az üretilen korse metaforu sadece 5.sınıf (f:3) kutu metaforu ise sadece 8.sınıf düzeyinde kız öğrenciler (f:3) tarafından ifade edilmiştir. Anne metaforu her sınıf düzeyinde hem erkek hem de kız öğrenciler tarafından üretilen metafordur. Korse metaforu sadece 5.sınıf; saç tokası sadece 6.sınıf; sınıf başkanı, ev işleri ve kutu metaforları sadece 8.sınıf öğrencileri tarafından üretilmiştir. Üretilen metaforlarla ilgili öğrencilerin tanımlamalarına ilişkin dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Sorumluluk ağaç gibidir. Çünkü onu sulayınca verimini alırsın. Sorumluluğumuzu da düzenli uygularsak verimini alırsın” (7K15)

“Sorumluluk öğrenci gibidir. Çünkü sorumluluğunu en iyi yapan üstüne düşen görevi en iyisiyle yapandır. Öğrencide ödevlerini yaparak sorumluluğunu yerine getirmiş olur.” (7E36)

“Sorumluluk asker gibidir. Çünkü vatani koruma sorumlulukları vardır. Üzerine aldığı işi en iyi şekilde yerine getirmektir. (8K4)

“Sorumluluk çalar saat gibidir. Çünkü çalar saat senin kurduğun saatte her gün çalmak zorundadır. Sende çalar saat gibi sorumluluklarını yerine getirmelisin” (8K16)

“Sorumluluk kutu gibidir. Çünkü sınırlı şeyleri içine alır. Dünyayı sığdıramazsın içine. Bütün işlerden sen sorumlu değilsin bir kısmından sorumlusun” (8K21)

“Sorumluluk anne gibidir. Çünkü anne çocuklarını büyütmek için fedakârlık yaparak tüm sorumluluklarını yerine getirirse harika evlatlar yetiştirmiş olur” (8E34)

“Sorumluluk saç tokası gibidir. Çünkü eğer sıkı bağlarsan saç toplanır eğer gevşek bırakırsan saç toplanmaz sorumlulukta böyledir.” (6K14)

Tablo 8. “Vatanseverlik” Değerine Yönelik Geliştirilen Metaforlar ve Frekans Dağılımları

Metafor kodu	Sınıf	5		6		7		8		Toplam	
		E	K	E	K	E	K	E	K	f	%
1.	Asker	12	12	16	16	12	8	10	16	102	31,88
2.	15 Temmuz Şehitleri	12	14	7	8	4	10	8	4	67	20,94
3.	Evlat sevgisi	6	8	8	9	10	4	8	8	61	19,06
4.	Bülbül	-	-	5	7	8	6	5	4	35	10,94
5.	Göçmen kuşlar	10	6	-	-	-	4	4	4	28	8,75

6. Ömer Halisdemir	-	-	4	-	6	8	5	4	27	8,44
TOPLAM	80	80	80	80	320	100				

Tablo 8 incelendiğinde “*vatanseverlik*” değeri için en çok üretilen *asker* metaforunun sınıflar ve cinsiyet arasındaki dağılımı birbirine yakın sayıda olup en çok 6.sınıf öğrencileri (f:32) tarafından en az ise 7.sınıfta kız öğrenciler (f:8) tarafından ifade edilmiştir. En az üretilen Ömer Halisdemir metaforu 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri tarafından ifade edilmişken 5. sınıf öğrencileri tarafından ifade edilmemiştir. Asker, 15 Temmuz Şehitleri ve evlat sevgisi metaforları her sınıf düzeyinde hem erkek hem de kız öğrenciler tarafından üretilen metaforlardır. Üretilen metaforlarla ilgili öğrencilerin tanımlamalarına ilişkin dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

“*Vatanseverlik asker gibidir. Çünkü asker bu vatani için canını gözünü kırpmadan feda eder. Asker gibi canının feda etmektir.*” (8K12)

“*Vatanseverlik 15 Temmuz Şehitleri gibidir. Çünkü onlar yaşadıkları ülke için canlarını bile hiçe sayarlar.*” (8E21)

“*Vatanseverlik göçmen kuşlar gibidir. Çünkü göçmen kuşlar temel ihtiyaçlarını karşılamak için vatanlarını kısa bir süreliğine terk etmiş olsalar da tekrar vatanlarına geri döneceklerdir.*” (8E6)

Tablo 9. “*Yardımseverlik*” Değerine Yönelik Geliştirilen Metaforlar ve Frekans Dağılımları

Metafor kodu	Sınıf	5		6		7		8		Toplam	
		E	K	E	K	E	K	E	K	f	%
1.	Türkiye	11	9	14	10	9	10	9	8	80	25
2.	Arkadaşlık	6	8	8	8	7	8	7	6	58	18,13
3.	Karınca	8	7	6	10	6	5	8	6	56	17,5
4.	Anne-baba	6	5	6	7	6	5	-	8	43	13,44
5.	Organlarımız	4	6	6	5	5	3	6	-	35	10,94
6.	Yağmur	-	-	-	-	-	-	6	6	12	3,75
7.	Bumerang	-	-	-	-	-	-	4	6	10	3,13
8.	Sıradağlar	5	5	-	-	-	-	-	-	10	3,13
9.	Köprü	-	-	-	-	-	9	-	-	9	2,81
10.	Yara bandı	-	-	-	-	7	-	-	-	7	2,19
	TOPLAM	80	80	80	80	80	80	320	100		

Tablo 9 incelendiğinde “*yardımseverlik*” değeri için en çok üretilen *Türkiye* metaforunun sınıflar ve cinsiyet arasındaki dağılımı birbirine yakın sayıda olup en çok 6.sınıf öğrencileri (f:24) tarafından en az ise 8.sınıf öğrencileri (f:17) tarafından ifade edilmiştir. En az üretilen yara bandı metaforu 7.sınıf (f:7) düzeyinde erkek öğrenciler (f:7) tarafından ifade edilmiştir.

Türkiye, arkadaşlık ve karıncalar metaforları her sınıf düzeyinde hem erkek hem de kız öğrenciler tarafından üretilen metafordur. Sıradağlar metaforu sadece 5.sınıf; köprü ve yara bandı sadece 7.sınıf; yağmur ve bumerang metaforları sadece 8.sınıf öğrencileri tarafından üretilmiştir. Üretilen metaforlarla ilgili öğrencilerin tanımlamalarına ilişkin dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

“Yardımseverlik karıncalar gibidir. Çünkü onlar hep birbirine yardım ederler (5K9)

“Yardımseverlik arkadaşlık gibidir. Çünkü onlar hep kara günde yanımızda olur. Yere düştüğümüzde elimizden tutup kaldırır (5K6)

“Yardımseverlik sıradağ gibidir. Çünkü sıradağlar art arda gelir. Bu durum dağları daha güçlü ve yıkılmaz kılar. Yardımseverlikte insanları güçlendirir toplumu daha sağlam kılar (5K5)

“Yardımseverlik yara bandı gibidir. Çünkü birisine yardım ettiğimizde yara bandı gibi onu sararız” (7E6)

“Yardımseverlik bumerang gibidir. Çünkü yaptığım iyiliklerin karşılığı sana aynı bumerang gibi geri döner.” (8E20)

“Yardımseverlik karıncalar gibidir. Çünkü karıncalar yaz, kış demeden çalışırlar onlarda yiyeceklerini paylaşırlar.” (8E40)

4. Sonuç

Öğrenciler evlilik yüzüğü, güvercin, silgi, zeytin dalı metaforlarını sadece **barış** değeri için; ansiklopedi, deney, fen dersi, internet, kütüphane, okul, Wikipedia, yemek yapmak metaforlarını sadece **bilimsellik** değeri için; cam, cetvel, dost, elmas, göz, hazine, kartal, kutup yıldızı, lider, melek, namaz, namus, papağan, peygamberimiz, pusula, sabun metaforlarını sadece **dürüstlük** değeri için; balık, balon, bulut, dana, kelebek, kurt, kuş, sokak kedisi, uğur böceği metaforlarını sadece **özgürlük** değeri için; ateş, efsane, hakem, kravat, omurga, Osman Gazi metaforlarını sadece **saygı** değeri için; acı biber, aile, arkadaş, aşk, çiçek, çikolata, dünya, ekmek, gül, hayat, kördüğüm, oyuncak, papatya, yıldız, yumuşatıcı metaforlarını sadece **sevgi** değeri için; arı, Atatürk, baba, ev işleri, korse, kutu, saç tokası, sınıf başkanı metaforları sadece **sorumluluk** değeri için; 15 Temmuz Şehitleri, bülbül, evlat sevgisi, göçmen kuşlar, Ömer Halisdemir metaforlarını sadece **vatanseverlik** değeri için; anne-baba, arkadaşlık, organlarımız, sıradağlar, Türkiye, yağmur, yara bandı metaforlarını sadece **yardımseverlik** değeri için üretmişlerdir.

Çelikkaya, Yakar ve Şarlayan (2016) tarafından yapılan çalışmada benzer sayıdaki öğrenciler bilimsellik değeri için 124 metafor geliştirmişken bu çalışmada 17 metafor geliştirmişlerdir. Bunun nedeni olarak bireysel farklılıklar ve öğrencilerin bilgi seviyeleri arasındaki farklılıklar gösterilebilir. Deney metaforu en çok geliştirilen metafor olması ile Çelikkaya, Yakar ve Şarlayan (2016) tarafından yapılan ile benzerlik göstermekte olup deniz, gökyüzü, ansiklopedi, fen dersi, sözlük, okul, çöp kovası, yemek yapmak ve Wikipedia metaforları sadece bu çalışmada üretilmiş olması dolayısıyla farklılık göstermektedir.

Çelikkaya, Yakar ve Şarlayan (2016) tarafından yapılan çalışmada benzer sayıdaki öğrenciler saygı değeri için 121 metafor geliştirmişken bu çalışmada 13 metafor geliştirmişlerdir. Bunun nedeni olarak bireysel farklılıklar ve öğrencilerin bilgi seviyeleri arasındaki farklılıklar gösterilebilir. En çok geliştirilen metafor Çelikkaya, Yakar ve Şarlayan (2016) tarafından yapılan ile farklılık göstermekte

olup öğrenci, orman, kravat, efsane, hâkim metaforları sadece bu araştırmada üretilmiş olması dolayısıyla farklılık göstermektedir.

Sönmez ve Akıncan (2013) tarafından yapılan çalışmada yardımseverlik değeri için 101 metafor geliştirmişken bu çalışmada 10 metafor geliştirmişlerdir. En çok geliştirilen metafor, Sönmez ve Akıncan (2013) tarafından yapılan ile farklılık göstermekte olup Türkiye, karıncalar, organlarımız, bumerang, sıradağlar, köprü ve yara bandı metaforları sadece bu araştırmada üretilmiş olması dolayısıyla farklılık göstermektedir

Sonuç olarak; Öğrencilerin 9 değer için oluşturduğu toplam 105 metaforun 78'i birbirinden farklı olup 27 tanesi ise ortak olarak üretilen metaforlardır. En fazla dürüstlük değeri (16) için en az ise barış değeri (4) için farklı metafor üretilmiştir. Su metaforu sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri hariç diğer 6 değer için ortak olarak üretilen metafordur.

Öneri olarak; Evrensel değerlere kitaplarda yer verilme durumuna yönelik olarak, ortaöğretim öğrencilerin görüşlerine yönelik olarak farklı çalışmalar yapılabilir.

Bu çalışma Ahi Evran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince Desteklenmiştir. Proje Numarası: EGT.A4.16.002

Kaynakça

- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim İkinci Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş, N. (2010). *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Programında Verilen Değerleri Edinme Düzeyleri (Erzincan örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Arnett, R. C. (1999). Metaphorical Guidance: Administration as Building and Renovation, *Journal of Educational Administration*, 37(1), 80-89.
- Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim-Öğretim Açısından İncelenmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 100-108.
- Avcı, E. (2009). Sosyal Bilgilerde Karakter Eğitimi. (Edt. M.Safran) *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, 149-161. Ankara:Pegem A
- Aydın, İ., H. (2006). Bir Felsefi Metafor "Yolda Olmak", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 6 (4), 9-22.
- Balcı, F. A. ve Yelken Yanpar, T. (2010). İlköğretim Öğretmenlerinin "Değer" Kavramına Yükladıkları Anlamlar, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 81-90.
- Bektaş, M. ve Karadağ, B. (2013). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Yardımlaşma Değerine Yönelik Geliştirdikleri Metaforların İncelenmesi, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (8), 271-286, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5105>
- Bolay, S. H. (2010). Değerlerimiz ve Günlük Hayat. *Dem Dergi*, 1 (1), 12-19.
- Can, G., Yaşar, Ş. ve Sözer, E. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları,

- Cerit, Y. (2008). Öğretmen Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 693-712.
- Çelikkaya, T., Yakar, H. ve Şarlayan, R. (2016). Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersindeki Saygı ve Bilimsellik Değerine İlişkin Algıları: Metafor Analizi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 7(4), 188-207.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve Öğretmen Metaforları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 269-283.
- Doğan, İ. (2007). *Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları*, (6.Baskı), Ankara: Pegem A
- Doğanay, A. (2002). Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi, (Edt. C. Öztürk ve D. Dilek). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, 227-255, Ankara: Pegem A
- Ercan, İ. (2001). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Ulusal ve Evrensel Değerler*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Evirgen, Ö. F. (2016). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Ekoyay Yay.
- Forceville, C. (2002). The Identification of Target and Source in Pictorial Metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34(1), 1-14.
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim Öğrencilerinin Konuşma ve Yazma Sürecinde Metaforlardan Yararlanma Durumları*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Goldstein, L. B. (2005). Becoming a Teacher as a Hero's Journey: Using metaphor in Preservice Teacher Education. *Teacher Education Quarterly*, 32 (1), 7-24.
- Güven, B. ve Soydaş, S. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Saygı ve Hoşgörü Kavramlarına İlişkin Oluşturdukları Metaforların İncelenmesi, *10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, Sivas.
- Güven, B. ve Soydaş, S. (2012). Öğrencilerin Adalet ve Hak Kavramlarına İlişkin Oluşturdukları Metaforların Hermeneutik Yaklaşımla İncelenmesi. *21. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, İstanbul.
- Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (2000). Learning and Teaching About Values: A Review of Recent Research, *Cambridge Journal of Education*, 30 (2), 169-202. DOI: 10.1080/713657146.
- Kabadayı, A. ve Aladağ, K. S. (2010). Farklı İlköğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Ahlaki Gelişimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 878-898.
- Karabıyık, E. Ü. (2016). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6.Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Evren.
- Koç, K. (2007). *İlköğretim 7. Sınıflarda Okutulan Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Öğrenciye Kazandırılması Amaçlanan Evrensel Değerlere İlişkin Tutumlar Üzerinde Öğretim Sürecinin Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Kurnaz, A., Çiftçi, Ü. ve Karapazar, H. (2011). Üstün Zekâlı ve Yetenekli Öğrencilerin Değer Algılarının Betimsel Bir Analizi, *Değerler Eğitim Dergisi (DED)*, 11 (26), 185-225.
- Leavy, A., M., Mcsorley, F., A. & Bote, A., L. (2007). An Examination of What Metaphor Construction Reveals About the Evolution of Preservice Teachers' Beliefs About Teaching and Learning, *Teaching and Teacher Education*, 23, 1217 – 1233, [doi: 10.1016/j.tate.2006.07.016](https://doi.org/10.1016/j.tate.2006.07.016)
- Levine, P.M. (2005). Metaphors And Images of Classrooms, *Kappa Delta Pi Record*, 41 (4), 172-175. DOI: 10.1080/00228958.2005.10532066

- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7.Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım)*. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2017) *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, London : Sage Publications.
- Özensoy, A.U. ve Aynacı, C. (2016). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 5.Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Berkay Yay.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*, (4. Baskı), Ankara: Pegem A.
- Parashar, S., Dhar S. ve Dhar, U. (2004). Perception of Values: A Study of Future Professionals, *Journal of Human Values*, 10 (2), 143-152, Retrieved from <http://jhv.sagepub.com/content/10/2/143.full.pdf+html>
- Patton, M., Q. (2014). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri, (Çeviri Editörleri:M.Bütün-S.B.Demir) Ankara: Pegem A.
- Saban, A., Koçbeker, B. N. ve Saban, A. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6 (2), 461-522.
- Sadık, F. ve Sarı, M. (2012). Çocuk ve Demokrasi: İlköğretim Öğrencilerinin Demokrasi Algılarının Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi, *Cumhuriyet International Journal of Education*, 1 (1), 48-62.
- Sanchez, A., Barreiro, J., M. & Maojo, V. (2000). Desing of Virtual Reality Systems for Education: A Cognitive Approach, *Education and Information Technologies*, 5(4),345-362
- Schmitt, R. (2005). Systematic Metaphor Analysis as a Method of Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 10(2), 358-394.
- Schwartz, S.H. (1964), Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries, (Edt. M.P. Zanna), *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65 San Diego: Academic Press.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*, Ankara: Gönül
- Sönmez, Ö., F. ve Akıncan, N. (2013) Ortaokul Öğrencilerinin “Yardımseverlik” Değeri İle İlgili Metefor Algıları, *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, Sayı:7,105-120.
- Şahin, S. C., Bayram, Ö. ve Midilli, A. (2016). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4.Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Koza
- Wulf, A. & Dudis, P. (2005). Body Partitioning in ASL Metaphorical Blends, *Sign Language Studies*, 5 (3), 317-332. DOI: 10.1353/sls.2005.0012
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (9.Genişletilmiş Baskı) Ankara: Seçkin